

NYELVKÖNYVTÖRTÉNET

MEDGYES PÉTER

Négy régi angol tankönyv bemutatása és értékelése III.

A régi angol nyelvkönyveket bemutató négyrészes sorozatban (Medgyes 2023a, 2023b) ezúttal az egykori Tankönyvkiadó gondozásában megjelent „Báti–Véges”-t ismertetem. Sokan azt hihetik, hogy egy kettős nevű személy munkáját dicséri a kötet, holott két jeles szerzőről van szó: Báti Lászlóról és Véges Istvánról.

Báti László (1909–1978) az egyetem elvégzése után középiskolában, majd főiskolán oktatott, később az ELTE Angol Tanszékét vezette. Irodalomtörténészként elsősorban a középkori és reneszánsz angol irodalmat kutatta, eközben számos angol és francia regényt fordított le. Pedagógusi pályafutását két alkalommal is megszakította: 1958 és 1961 között diplomataként szolgált a londoni Magyar Nagykövetségen, 1961 és 1966 között pedig a párizsi Magyar Intézet igazgatója volt.

Véges István (1908–1993) középiskolai tanár, egyetemi docens volt. Neki köszönhető a Báti–Véges-féle könyv átdolgozása és „hangosítása”, de emellett számos angol tankönyv, társalgási zsebkönyv és szótár elkészítése fűződik a nevéhez.

Az alábbi ismertetés nyersanyagát a könyv első kiadása (1958) képezi. Az évszám fontos, mert jelzi, hogy a forradalom után az orosz mellett a többi idegen nyelv is kezdett levegőhöz jutni. Belügyminiszteri rendeletre megszületett a Tanuljunk nyelveket! sorozat, benne az első fecskék között a tanfolyamokon és magán úton tanulók számára készült Báti–Véges. Ilyenformán az ötvenes években *tiltott* angol nyelv átkerült a *túrt*, sőt idővel a *támogatott* kategóriába, ám úgyelve arra, hogy ne veszélyeztesse az orosz nyelv hegemoniáját.

A könyv szerkezete

A 422 oldalas, vaskos kötet eredetileg puha kötésben jelent meg, de később kemény kötésben adták ki számos alkalommal. 30 forintos ára ma már nevetségesen olcsónak tűnik, de akkoriban ez borsos összegnek számított.

A kötet hangtani bevezetővel indul, melyben a szerzők a beszéd és írás kapcsolatának rövid elemzése után egyenként bemutatják az angol beszédhangokat (magánhangzók, kettős magánhangzók, mássalhangzók) jobbára a Daniel Jones-féle hangtani jelek és a magyar hangokkal való összevetés kíséretében. Ezután röviden vázolják az angol szóhangsúly, mondahangsúly és hanglejtés jellegzetességeit; az emelkedő és ereszkedő intonációt pontokkal és vonalakkal jelölik.

A kötet 45, azonos felépítésű leckét tartalmaz. Egy-egy lecke hossza az új nyelvtan terjedelmétől függ, de átlagosan nyolc oldalt tesz ki. Az előrevetített nyelvtani anyagot az olvasmányt és az új szavakat, kifejezéseket felsoroló szószedet követi. A lecek gerincét a nyelvtan képezi, melyet a példamondatok és magyarázatok után feladatsor gyakoroltat. Minden nyolcadik, valamint az utolsó két lecke ismétlésül szolgál. A kötet végén, táblázatokba sűrítve nyelvtani összefoglaló, továbbá néhány angol levélforma, a fordítási gyakorlatok kulcsa, angol-magyar és magyar-angol szójegyzék, végül nyelvtani tárgymutató található.

Miként az egyik levélből kiderül, az olvasmányok 1957-ben játszódnak, felváltva budapesti és londoni helyszíneken, azonban a könyv vége felé már inkább a brit fővárosban. Ennek során megismerkedhetünk a tipikus középosztálybeli angol családok életmódjával és az ő túszerzésük jóvoltából London néhány közismert látnivalójával. Mindazonáltal a kötet kevés direkt kulturális ismeretet közvetít, mint ahogy a nyelvkönyvekben szokványos témák (egészség/betegség, vásárlás, ház/lakás) is csak elvétve fordulnak elő.

Az olvasmányok sok szálon futnak, egy teljes könyvet átfogó történetet vagy állandó szereplőket hiába keresnénk benne – alighogy megszoktunk valakit, máris új arcok bukkannak föl. Nyilván tudatos döntés eredménye, hogy a sok értelmiségi mellett akadnak kétkezi munkások is, akik éppoly jómodorúak és nyelvíleg pallérozottak, mint tanultabb társaik. Az sem lehet a véletlen műve, hogy közel azonos arányban szerepelnek a könyvben magyarok és angolok, s még vegyesházasságról is olvashatunk: a magyar feleség Budapesten él angol férje oldalán, később egy angol leány és magyar fiú készül összeházasodni, de ők is a magyar fővárosban képzelik el jövő életüket.

Az akkoriban szokványos családmodellt követve a férjek a kenyérkeresők, az asszonyok többsége a háztartást vezeti. Ennek ellenére rendszerint a feleség viseli otthon a nadrágot, ügyelve arra, nehogy feledékeny férje otthon felejtse az esernyőjét. Egyébként is szinte valamennyi történetet szelíden csipkelődő humor lengi át, itt-ott tréfás anekdotákkal fűszerezve. Érdekességképpen, a mai nyelvkönyvekhez szokott olvasó alighanem megütközik azon, hogy a férfiak szinte kivétel nélkül erős dohányosok, ugyanakkor mulatságosan hat, hogy a szerzők magyarra fordítják az angol utóneveket – így lesz Jackből Jancsi, Bettyből pedig Bözsi.

Ami a szószedeteket illeti, szögletes zárójelben szerepel a szavak fonetikus átírása a magyar jelentésükkel együtt. A mintegy kétezer lexikai egység kiválasztásában a gyakoriság döntő szempont volt, mindamellettt itt-ott köznapi szavak és kifejezések is becsúsznak, mint például *in a jiffy*, *blockhead*, *he's a real sport*, *dog-tired*, *he's a bad sailor*. Másfelől előfordulnak a kor nyelvhasználatát tükröző, de ma már kevésbé használt szavak és kifejezések is (*knickerbockers*, *on a sudden*, *how do you do?*), illetve olyanok, amelyeknek a jelentése időközben megváltozott (*knickers* = rövidnadrág, *gay* = vidám, *frock* = női ruha, *jersey* = trikó).

A 191 pontba szedett nyelvtani anyag úgyszólván a teljes angol grammatikát felöleli, kezdve a névelőkkel, az állítással és tagadással, az egyes és többes számmal, a folyamatos jelen idővel, mígnem a könyv végére eljutunk a *Future Perfect Continuous in the Past*-ig. A szerzők az új nyelvtani jelenségeket rendszerint táblázatokba sűrítik, s minden angol példamondatot magyar fordításban is közölnek. Ugyanakkor ügyelnek a fokozatosság elvének betartására is; például a rendhagyó igéknél a jelen idejű alak

mellett (*go*) először csupán a múlt idejű alak (*went*) szerepel, és később jelenik csak meg a harmadik alak (*gone*). Az olvasmányokra visszautalva, nyilvánvaló, hogy az olvasási készség fejlesztésén és a szókincs bővítésén túl az új nyelvtani anyagot is szemléltetni kívánják.

A lecke végén található, apróbb betűtípussal szedett első gyakorlat rendre kérdésekkel ellenőrzi az olvasmány megértését. A további gyakorlatok, köztük egy magyarról angolra történő fordítási feladat, a lecke nyelvtani anyagát forgatják meg.

Szemben a Modern Nyelvoktatás előző számaiban ismertetett két könyvvel (Latzkó 1921; Szenczi 1937), a Báti–Véges-t illusztrációk színesítik. A képeket Csernus Tibor (1927–2007), Munkácsy- és Kossuth-díjas festőművész készítette, aki később Párizsban élt és alkotott.

Egy mintalecke

Mintaként a 33. leckét idézem (265–272. oldal), már csak azért is, mert itt veszi kezdetét a következő tíz leckében kibontakozó történet. Az olvasmányt teljes egészében közlöm, azonban a szöszedetből, a nyelvtanból és a gyakorlatokból csupán részleteket idézek.

LESSON THIRTY-THREE

33

THIRTY-THIRD LESSON

A szenvedő igealak (Passive Voice)

Present Tense
This is advised by the doctor. Ezt tanácsolja a doktor.

Past Tense	Future Tense
This letter was written by Margaret. Ezt a levelet Margit írta .	I hope I shall be kindly received by her parents as well. Remélem, hogy a szülei is kedvesen fo-gadnak majd .

Margaret's Letter

„There is a letter for you, Mr. Kovács,” said Mrs. Demeter, looking scornfully at her tenant, who was still lying in bed. It was eleven o'clock in the morning. “I hope you are well,” she said. “Tolerably well, thank you,” answered Frank. “Though a hot cup of coffee or a rasher of bacon would certainly do me good. This is advised by the doctor, you know.” Mrs. Demeter did not like the jokes of her tenant. And she did not like his way of life either. Sometimes he worked all night, especially before exams. He smoked like a chimney, and everything in the room smelt of smoke. And think of the consumption of current! Now that the exams are over, he never gets up before lunch time.

What a mess in the room! His coat is laid on the sofa, his shoes are thrown under the bed, and his shirt is carefully placed on the table. And his books! Some are on the chair, others are put on top of the wardrobe, and six bulky volumes are peacefully slumbering in the corner. There are only a small number of books on the bookshelf which is entirely occupied by Mr. Kovács's chemicals, test-tubes and other instruments. Frank Kovács is a student of chemistry, you know.

Mrs. Demeter had scarcely left Kovács's room, when her tenant's door burst open, and Mr. Kovács, in pyjamas and slippers, rushed up to her, and without more ado gave her a kiss.

Mrs. Demeter was 64 last May. She is a dignified lady. She was shocked. "But Mr. Kovács..." she gasped for breath. But Frank did not let her speak.

"Oh, dear Mrs. Demeter, do you see this letter? Do you know who wrote it? It was written by Margaret, the sweetest of all Margarets."

"What is that to me, sir?" asked the landlady. "Who is your Margaret, and what does she want?"

"Margaret wants to see me. This letter was written by Margaret. She would like to see me in England, her own country, you know. She invites me and our mutual friend, Paul Takács, to go and spend a month in England with her and her family. We became friends when she was in Budapest last summer. I fell head over heels in love with her, and proposed to her at the end of her first week's stay in this city. I think she also took a liking to me for I was accepted at once. And I hope I shall be kindly received by her parents as well."

"I am greatly surprised, Mr. Kovács. The poor girl must have been inaccurately informed about your real self. I should supply her with the necessary information if I were asked to do so."

"My dear, dear Mrs. Demeter," cried Frank. "You certainly misjudge my character. I am not so wicked after all, and I am ready to do anything to please you... But now I must see Paul in a hurry. To-day is the 5th June, we are expected in London by the 20th of this month."

Words

Margaret [ˈma:ɡərɪt] Margit	exam [ɪɡˈzæm] = examination
scornful [ˈskɔ:nfʊl] megvető	[ɪgzæmɪˈneɪʃn] vizsga
to lie, lay lain (lying) [laɪ, leɪ, leɪn] feküdni	chimney [ˈtʃɪmni] kémény
tolerably [ˈtɒlərəblɪ] tűrhetően	to smell of sg. smelt, smelt [ˈsmel əv, smelt] vmilyen szaga van
though [ðəʊ] bár	smoke [smouk] füst
a rasher of bacon [ˈræʃər əv ˈbeɪkn]	consumption [kənˈsʌmpʃn] fogyasztás
egy szelet szalonna	current [ˈkʌrənt] áram
to advise, -d, -d [ədˈvaɪz, -d] tanácsolni	mess [mes] rendtelenség
way of life [ˈweɪ əv ˈlaɪf] életmód	to lay, laid, laid [leɪ, leɪd] fektetni
not ... either [nɒt ... ˈaɪðə] sem	to throw, threw, thrown [θrou, θru:, θroun] hajítani, dobni
...	

Phrases

tolerably well, thank you	köszönöm, megvagyok (valahogy)
to do sy good	jót tenni vkinek
she did not like his way of life either	az életmódját sem szerette
everything smelt of smoke	mindennek füstszaga volt
what a mess!	micsoda rendetlenség!
the door burst open	az ajtó felpattant
without more ado	minden teketória nélkül
she was shocked [ʃɔkt]	meg volt botránkozva
...	

Grammar

163

A szenvedő igealak és a szenvedő szerkezet

This **is advised** by the doctor.
The letter **was written** by Margaret.
I hope I **shall be kindly received** by her
parents as well.

Ezt **tanácsolja** a doktor.
A levelet Margit **írta**.
Remélem, hogy a szülei is kedvesen
fogadnak majd.

Példamondataink **állítmánya** (*is advised, was written, shall be received*) **szenvedő alakban** van: a mondat **alánya** (*this, the letter, I*) **elszenvedí az állítmánnyal kifejezett cselekvést**. Az ige szenvedő alakját a mai magyar nyelv már *alig használja*, az angolban ezzel szemben *igen gyakran* használjuk.

Az angol szenvedő igealak – a magyaról eltérően – **összetett**: a **to be** igének, mint a segédigének a *megfelelő alakjából* és a **főige múlt idejű melléknévi igenevéből** (lásd **115**) áll. A szenvedő alak jelentése tehát szó szerinti értelmezésben, pl. a *Present Tense*-ben:

This is advised by the doctor = “*ez van ajánlva a doktor által*” = *ez ajánltatik a doktor által*, mai magyarsággal: *ezt ajánlja a doktor*.

A múlt idejű melléknévi igenév a szenvedő alakokban is mindig *változatlan*, csak a segédige változik.

Magyarra a szenvedő igealakot – a szenvedő szerkezetet cselekvő szerkeszettel cserélve fel (lásd lejjebb) – **általában cselekvő igealakkal fordítjuk**.

(Ezt követően az *ask* igét alapul véve, táblázatokban olvashatók a jelen, múlt és jövő idejű szenvedő szerkezet állító, kérdő, tagadó és kérdő-tagadó alakjai, de sor kerül az összevont alakok használatának bemutatására is: *I'm asked, you'll be asked* stb.)

Az igeidők használata szenvedő alakban

A különböző igeidők használatára nézve a szenvedő alakban is ugyanazok a szabályok érvényesek, mint a cselekvő alakban.

Cselekvő szerkezet – szenvedő szerkezet

Ha a mondat állítmánya valamilyen cselekvő igealak, akkor a mondat szerkezete cselekvő, ha pedig a mondat állítmánya valamilyen szenvedő igealak, akkor a mondat szerkezete szenvedő.

A cselekvő szerkezetben a mondat alanya az a személy vagy tárgy, aki, illetve amely a cselekvést végrehajtja. A szenvedő szerkezetben a mondat alanya az a személy vagy tárgy, akin, illetve amelyen a cselekvést végrehajtják, aki, illetve amely a cselekvést „elszenvedí”.

Cselekvő szerkezetű mondatot **úgy alakítunk át szenvedővé, hogy a tárgyat tesszük a mondat alanyává, a cselekvő mondat alanyából pedig „by” előljárószós határozó lesz: az igei állítmány ugyanakkor szenvedő alakba kerül:**

Cselekvő szerkezet	Szenvedő szerkezet
Peter asks us to help him.	<i>We are asked by Peter to help him.</i> <i>Péter kér bennünket, hogy segítsünk neki.</i>
Everybody loved him.	<i>He was loved by everybody.</i> <i>Mindenki szerette.</i>
I hope her parents will receive me kindly. I hope I shall be kindly received by her parents.	<i>Remélem, hogy szülei majd szívesen fogadnak.</i>

Ha a cselekvés végrehajtója határozatlan, ismeretlen, vagy nem akarjuk megnevezni, akkor a *by* előljárószós határozó elmarad. A szenvedő szerkezetet különösen ilyen esetekben használja szívesen az angol (l. 169):

This bridge **was built** ten years ago. Ezt a hidat tíz évvel ezelőtt **építették**.

(Ugyanebben a leckében szerepel még egy 164-es számmal jelzett nyelvtani anyagrész ezzel a címmel: **A to be + Past Participle mint állapotot kifejező összetett állítmány**.)

Exercises

I. Feleljünk a következő kérdésekre:

1. Why did Mrs. Demeter look scornfully at her tenant? 2. Why was Frank still lying in bed? 3. What did he like to eat? 4. What did Frank do before his exams?

5. Where did Frank put his things? 6. Why did Frank kiss his landlady? 7. When did he first see Margaret? 8. What was in Margaret's letter? 9. When does Margaret expect him?

...

IV. Alakítsuk át szenvedő szerkezetűvé az alábbi cselekvő szerkezetű mondatokat:

1. Shakespeare wrote the famous play "Hamlet". 2. The doctor made out the prescription. 3. The landlady will put the room in order. 4. Mr. Kovács's chemicals occupied most of his bookshelves. 5. Margaret wrote a letter to him. 6. The girl accepted him at once. 7. The teacher will correct the student's homework. 8. Nobody saw this letter. 9. Nobody will ask you to do such a thing.

V. Fordítsuk le az alábbi mondatokat; használjunk szenvedő igealakokat:

1. Ezeket a könyveket mindenütt árusítják. 2. A levelet tintával írta meg. 3. Ezt a hidat 1946-ban építették. 4. Minden művét angolul írta. 5. Barátai nagyon csodálták őt. 6. A mű február végére el fog készülni. 7. Egy nagy jelentőségű új eljárást talált fel.

...

VII. Fordítsuk le angolra:

Egész éjjel dolgozott. Remélte, hogy mindenki meg lesz elégedve a könyvvel, de tudta, hogy a háziasszonya mérges. A villanyfogyasztás nagyon drága. Keresett egy fontos könyvet, de nem találta. Nagy szüksége volna rá. Néhány könyv az ágy alá volt hajtva, de ez a kötet nem volt ott. Végre megtalálta a szekrény tetején. Hallatlan! Miért tették ezt a kötetet (szenvető szerkezet!) a szekrény tetejére?

A hanganyag

A könyvhöz hanganyag is készült alig néhány évvel az első kiadás után. A bakelit-lemezekhez mellékelt útmutatóban az olvasható, hogy a hanganyag fő célja a hallás utáni megértés és a beszédkészség fejlesztése, és ehhez a tanulónak „nem kell egyebet tennie, mint – a lemezek tetszés szerinti ismételt lejátszásával – hozzászoktatni a fülét az idegen nyelvnek, mint élő beszédnek a megértéséhez s azután utánozni a hallott és megfigyelt helyes kiejtést.” Az első tíz lecke hanganyaga az olvasmány szövegét, a szavakat és kifejezéseket, valamint a kiejtési gyakorlatokat tartalmazza, a továbbiakban azonban már csak az olvasmány hangzik el.

A lemezeket később magnetofonszalagok, majd CD-k váltották fel, de ma már digitálisan is le lehet tölteni az eredeti felvételt. Egyébként a hangjukat kölcsönző közreműködők Magyarországon élő britek voltak, így a tanulók kizárólag a brit kiejtéssel ismerkedhettek meg, amerikai vagy más angol akcentussal nem találkoztak.

Értékelés

A szerzők könyvük első mondatában leszögezik, hogy „A nyelv mindenekelőtt beszéd” (3. oldal), a beszéd kulcsa pedig a helyes kiejtés. És mivel az angol nem fonetikus nyelv, teszük hozzá, célszerű elsajátítani a fonetikus átírást, ezt az úgymond igen egyszerű és következetes jelrendszert. Tekintettel az angol és a magyar hangrendszer eltérő voltára, fontosnak tartják továbbá az eltérések tudatosítását, gyakoroltatását.

Ámde sem a hangtani bevezetőben, sem a későbbiekben nem fejtik ki a helyes kiejtés és a beszéd kapcsolatára vonatkozó nézeteiket, a beszédképesség fejlesztésének feladatát pedig – kimondatlanul is – a tanárra bízzák.

Lévén, hogy a leckék homlokterébe a nyelvtant állítják, azt sugallják, hogy annak mindenre kiterjedő, tételes és alapos ismerete nélkül nincs nyelvtudás, enélkül beszélni sem lehet tisztességesen. Szemlátomást minden a grammatika körül forog: a leckeindító nyelvtani táblázatok után az olvasmány bőségesen tartalmazza az új nyelvtani anyagot, de a lecke végén található feladatok is túlnyomórészt a nyelvtan begyakorlását szolgálják.

Ami magát az olykor tíz oldalra nyúló nyelvtani részt illeti, először mindig a példamondatokkal és azok magyar fordításával találkozunk, majd következnek a magyarázatok, amelyek bátran dobálóznak nyelvtani fogalmakkal és terminusokkal, feltételezve, hogy a nyelvtanuló a magyar nyelvtanórák során már megismerkedett velük. Kérdés, hogy jogos volt-e ez a feltételezés a könyv megszületése idején – a mai tanulók esetében erős kétségeim lennének. A magyarázatok tartalmi szempontból kifogástalannak, de nem egyszer roppant bonyolultak, mint például e helyütt: „*A Past Continuous* (és általában a folyamatos ideidők) használatának a kulcsát az adja a kezünkbe, ha megértjük az angol nyelvnek azt a sajátosságát, hogy az angol az igeidők segítségével – a magyartól eltérően – *nemcsak egyszerűen azt fejezi ki, hogy valamely cselekvés a múltban történt, a jelenben történik, vagy a jövőben fog megtörténni*, hanem – ha a pontosabb megkülönböztetés szempontja úgy kívánja – *azt is képes kifejezni, hogy ezeken az időközön belül valamely cselekvés egy (a mondatban jelzett vagy odaértett) adott pillanatban, egy másik cselekvéshez viszonyítva éppen folyamatban volt, ill. van vagy lesz*” (154. oldal). A korábbi nyelvkönyvek latinus gyakorlatát folytatva a szerzők végigragozzák az igét (*I can, you can, he can...*), miközben az összevont igealakok (*She's a pretty girl.*) és a rövid válaszok (*Are you living here? Yes, we are.*) használatát is bemutatják. Ugyanakkor zavarónak érzem, hogy unos-untalan félkövérrel vagy dőlttel emelik ki az általuk fontosnak ítélt szavakat, mondatrészeket.

A nyelvtan kapcsán két további kérdés felvetődik föl bennem. Egyrészt, valóban a nyelvtudás alfája és ómegája a grammatika? Másrészt, mivel a kezdő kötet szinte a teljes leíró nyelvtant felöleli, ugyan mi marad majd a haladó nyelvkönyvnek?

Rátérve az olvasmányokra, egyik céljuk – mint említettem – az új nyelvtani anyag szövegösszefüggésben való megjelenítése. A szerzők olyan észrevétlenül teszik ezt, hogy nyelvi szempontból sehol sem érzem erőltetettnek vagy mesterkéltnak a szövegeket. Az olvasmányoknak azonban más fontos célt is szolgálnak, nevezetesen a szókincsbővítést és ezen keresztül az olvasási készség fejlesztését.

Kétlem, hogy a szerzők ismerték West (1953) mintegy kétezer szóból álló és évtizedeken át etalonnak tekintett gyakorisági listáját. Valószínűbbnek tűnik, hogy saját belátásuk szerint válogattak, maguk a történetek hívták elő az odaillő és gyakori szavakat. Ugyanakkor az olvasmányok után, illetve a könyv végén lévő szöszedeteket összehasonlítva sajnálattal kell megállapítanom, hogy a kettő között nem teljes az átfedés: szép számmal akadnak olyan lexikai egységek, amelyek az olvasmányokban szerepelnek, a könyv végi szöszedetből viszont hiányoznak. Egyébként csupán elvéve csúsznak be apróbb pontatlanságok; így például a *fairly* jelentése magyarul nem „alig”, mint ahogy a *sharply* sem azt jelenti, hogy „pontosan”. Mai szemmel nézve némely

szöveg kissé avíttnak hat; egy mai tankönyvszerző aligha köszöntené úgy az egyik szereplőt, hogy „Hello, old Dick!” (53. oldal). Ám ami sokkal fontosabb: a szerzők sajnos nem törekedtek arra, hogy az új szavakat és kifejezéseket a későbbi leckékben újra és újra megforgassák.

A nyelvtancentrikus megközelítés dacára úgy gondolom, hogy a könyv igazi értéke az olvasmányokban rejlik: színesek, változatosak, derűsek. A két szerző szerencsére ritkán ad „haladó” politikai nyilatkozatokat hősei szájába. Alig találni olyan bekezdést, mint amilyen az alábbi: „*Mr. Brown, as it appeared from his talk, was a progressive minded man. He and his guest often spoke about political life. It was 1936, and Mr. Brown was most anxious about peace. 'The fascists want war, it is clear,' he used to say.*” (163. oldal). Budapestet és Londont egyaránt fölöttébb vonzó helynek tüntetik fel, a szereplők valamennyien elégedett, hazaszerető átlagpolgárok. Különösképpen Feri (Frank), aki jövendő vegyészként nem kíván Angliában letelepedni, mondván, hogy a rohamosan fejlődő magyar műanyagiparban könnyű lesz elhelyezkednie, de különben is: “*one is attached to one's country*”. (296. oldal) Egyébként egy 1957-ben játszódó történetben mulatságos arról olvasni (lásd a fenti mintaleckét), hogy Feri nem hivatalos meghívást kap angol szerelmétől június 5-én, s két hétre rá már repül is Londonba Pali (Paul) barátjával együtt. Vajon hogyan szereztek útlevelet ilyen gyorsan, és honnan jutottak valutához? Egyébként a brit hősök valamennyien angolok, a skótok csupán két anekdotában jelennek meg, szokás szerint úgy, mint akik fogukhoz verik a garast, azazhogy a fontot és a shillinget. Más angolul beszélő népekről szó sem esik.

Ami a négy alapkészséget illeti, a hallás utáni megértést nagyban segítették a hanglemezek, még akkor is, ha csak a művelt brit beszédmintákkal találkozhattak a nyelvtanulók. Míg beszédképességük kibontakoztatása egyedül a tanáron múlt, az olvasmányok kétségkívül hozzájárultak az olvasási készségük fejlődéséhez. Mindez nem mondható el az íráskészségről: az önállóan fogalmazási készség fejlesztéséhez vajmi kevés segítséget kaptak.

Végül érdemes néhány szót ejteni a fordítás szerepéről. A fordítási feladatok hibátlanak, de csupán járulékos szerepet töltenek be: hol a nyelvtan, hol a lexika gyakorlását szolgálják. Ilyen értelemben a Báti–Véges részben meghaladta a tipikus nyelvtani-fordító módszert: a hagyományokhoz híven a grammatika sulykolását tekintette fő feladatának, s emellett a fordítási készség fejlesztése csupán másodlagos szerepet játszott.

A könyv utóélete

Az igen népszerű nyelvkönyv számos kiadást és újrányomást élt meg. Ennek során a szerzők érdemben nem változtattak a szövegeken, csupán a kisebb hibákat korrigálták. Az 1966-os, ötödik kiadást átlapozva feltűnik például, hogy az *every information* helyett már *all the information* (102. oldal) olvasható, mint ahogy a *They soon became great friends with one another* mondatból törölték a *with one another-t* (157. oldal). A fenti mintaleckében is eszközöltek egy apróbb változtatást: a *tenant lodger-re* módosult (265. oldal). Ezekre a hibákra vagy maguk a szerzők, vagy a hanganyag elkészítése közben a britek hívhatták fel a figyelmet. Vélhetően ugyancsak ők javasolták a

„*Good morning, Comrade Kiss*” helyett a „*Good morning, Mr. Kiss*” üdvözlési formát (91. oldal), amely már a nyomtatott könyvben is így szerepel.

1992-ben a kiadás joga átkerült a Lexika Kiadóhoz. A Véges István által előkészített új kiadás a korábbiakhoz képest kisebb formátumban és silányabb kivitelben, de lényegi változtatás nélkül jelent meg. Csernus Tibor helyett Szász Zsuzsanna illusztrálta a könyvet, aki többé-kevésbé lemásolta az eredeti grafikákat. Ugyanakkor Gareth Dewer személyében anyanyelvi lektort is alkalmaztak, akinek nem sok dolga akadhatott a kéziratnál.

2014-ben ismét sor került egy újabb kiadásra, majd 2017-ben egy sokadik utánynyomásra. Könnyen elképzelhető, hogy eme örökzöld könyv pályafutása ezzel sem ért véget, legalábbis erre utalt nemrégiben egy olvasó, akit „lenyűgözött a nyelvtani részek alaposága”. Ennél felemásabban fogalmazott egy angoltanár: „Mikor tanultam belőle, szerettem. De nem tanítanék már belőle.” Ez utóbbi megjegyzés mintegy jelzi, hogy az örökzöld nyelvkönyvek fölött is eljár az idő.

A „haladó” kötetek

Ellentétben a két korábban bemutatott kezdő nyelvkönyvvel, a Bádi–Végesnek született folytatása haladók nyelvtanulók számára. Kettő is, és különös módon a két kötet szinte egyidejűleg látott napvilágot (Bárd et al. 1963; Tarján & Korenchy 1965). Ezek elemzésére azonban e helyütt nem vállalkozom.

IRODALOM

- Bárd, M., Lutter, T., M. Povázsay, E. & Stephanidesné, K. (1963). *Angol nyelvkönyv haladók számára*. Tankönyvkiadó.
- Bádi, L. & Véges, I. (1958). *Angol nyelvkönyv kezdők számára*. Tankönyvkiadó.
- Bádi, L. & Véges, I. (1961). *Világnyelvek hanglemezen – Angol*. Magyar Hanglemeggyártó Vállalat.
- Bádi, L. & Véges, I. (1966). *Angol nyelvkönyv kezdők számára. 5. kiadás*. Tankönyvkiadó.
- Bádi, L. & Véges, I. (2017). *Angol nyelvkönyv kezdők számára. A 2. kiadás utánnnyomása*. Lexika Kiadó.
- Jones, D. (1917). *An English Pronouncing Dictionary*. Dent.
- Latzkó, H. (1921). *Angol nyelvkönyv magántanulásra és tanfolyamok számára*. Lingua Nyelvkönyvek.
- Medgyes, P. (2023a). Négy régi angol tankönyv bemutatása és értékelése I. *Modern Nyelvoktatás*, 29(1–2), 188–196, <https://doi.org/10.51139/monye.2023.1-2.188.196>
- Medgyes, P. (2023b). Négy régi angol tankönyv bemutatása és értékelése II. *Modern Nyelvoktatás*, 29(3–4), 192–200, <https://doi.org/10.51139/monye.2023.3-4.192.200>
- Szenczi, M. (1937). *Tanuljunk könnyen gyorsan angolul!* Novák Rudolf és Társa.
- Tarján, J. & Korenchy, L. (1965). *Angol nyelvkönyv haladók számára*. Tankönyvkiadó.
- West, M. (1953). *A General Service List of English Words*. Longman, Green & Company.